

Tietojohtamisen teemapäivä 17.5.2018: voiko tulevaisuutta ennustaa?

Miia Kosonen
TKI-asiantuntija
Xamk
Digitalia

Mä en avaa ulko-ovea, siellä väijyy tulevaisuutemme historia”, lauloi Heikki Harma eli Hector vuosituhannen alun hitissään Kuunnelaan vaan taivasta. Sanat palasivat mieleen Tietojohtaminen ry:n järjestämässä Tietojohtamisen teemapäivässä, jonka aiheena oli tällä kertaa tulevaisuus.

Haaga-Helia -ammattikorkeakoululla järjestetty tapahtuma kokosi yhteen yli 40 tietojohtamisen asiantuntijaa. Teemapäivän avasivat Tietojohtaminen ry:n hallituksen puheenjohtaja Marjukka Nyberg ja Haaga-Helian yliopettaja Martin Stenberg, jonka jälkeen kuultiin kaksi keynote-puheenvuoroa.

Sitran tulevaisuusasiantuntija Mikko Dufvan mukaan meillä on kolme tulevaisuusvaihtoehtoa. Siihen voi reaktiivisesti varautua pahimman varalta (esimerkiksi pitämällä oven visusti suljettuna), sitä voi suunnitella, tai sitä voi avartaa. Tarpeellinen joskin ehkä kiusallinen kysymys onkin, kuinka digitaalisuuden kanssa pahimmin kipuilevat toimialat 20 vuotta sitten reagoivat alullaan ole-

vaan tulevaisuuteen. Esimerkiksi, nähtiinkö paperi ylivertaisena käyttöliittymänä kaikkeen tiedonjakoon? Neljäntenä tulevaisuusvaihtoehtona voitaneen pitää aluillaan olevien kehityskulkujen kieltämistä.

Tulevaisuutta ei varsinaisesti voi ennustaa eikä tutkia. Tulevaisuudentutkimus käsitteenä onkin Helsingin yliopiston professori Mika Pantzarin mukaan luotaantyöntävä. Osuvampaa olisi puhua tulevaisuuksien avartamisesta, mielikuvituksesta ja sanallistamisesta. Erityisen tärkeää on tietoisesti valita, mitä kohti halutaan edetä.

Vanhan viisauden mukaan tulevaisuutta ei ole ilman ymmärrystä historiasta. Allekirjoittaneen ensimmäinen mieltä askarruttanut kysymys matkalla seminaariin olikin se, mahdammeko nykyhetken datan ja sen analysoinnin keskellä muistaa myös arkistoja, jotka tarjoavat konkreettiset ja luotettavimmat avaimet historian kehityskulkuihin. Aivan näin onnellisesti eivät asiat teemapäivässä olleet. Vaikka historiatiedon tärkeys ja historian tutkimuksen arvo tunnistettiin useissa puheenvuoroissa ja havainnollistettiin esimerkeillä, arkistojen rooli on ilmeisesti olla jonkinlainen näkymätön konehuone aurinkokannen alla.

Termit pääsivät toki esiin Mika Pantzarin osuudessa, jossa viitattiin Osmo A. Wiion raporttiin vuodelta 1959. Moskovassa rakennettiin tuolloin valtavaa tiedon keskusar-

kistoa, johon oli tarkoitus tallentaa kaikkien ulkomaisten tieteellisten aikakauslehtien artikkelit sekä kääntää, kuvata, analysoida ja teleprintata ne. Myös idea erillisestä ”arkistoplaneetasta” oli alan historiaa tunte mattomalle mielenkiintoinen. Oman aurinkokuntamme kappaleiden olosuhteet eivät soveltune kovin hyvin tarkoitukseen?

Pantzar muistutti ihmisten rajattomasta uskosta siihen, että asiat ovat ylipäättään hallittavissa ja ohjattavissa. Tällaisesta uskosta edellinen Neuvostoliiton esimerkki on luonnollisesti mallikappale, mutta törmäämme vastaavaan ajatteluun kaikkialla, missä on inhimillistä toimintaa. Ajankohtaiseksi havainnollistukseksi sopivat sosiaalisen verkon pelisäännöt. Monelle manageeraukseen tottuneelle voi edelleen olla vieras ajatus, että ihmiset luovat nämä keskustelukulttuurit yhdessä omista lähtökohdistaan. Tunne kuvitellun hallinnan menettämisestä puolestaan synnyttää uhkapuhetta, jossa pääongelmana nähdään ihmisten vapaus sanoa ja toimia – ei esimerkiksi huono-osaisuuden syveneminen tai se, että amerikkalaiset tiedonkalastelyyritykset omistavat henkilökohtaiset tietomme. Millaisia tulevaisuuksia mahtaakaan syntyä, jos orientoidumme vain ensin mainittuun ”ongelmaan”?

Iltapäivän seminaariosuudessa syvennyttiin muun muassa tunneälyyn tietotyöläisen tärkeimpänä taitona. Emergyn Ira Kujalan puheenvuoro

muistutti, että tunnetila vaikuttaa vahvasti siihen, mitä näemme ympärillämme olevassa tiedossa. Käytännössä 90 % kuulemastamme (ja jopa Faily-lehdestä lukemastamme) katoaa muistista kolmen tunnin sisällä. Loput jäävät mieleen vain koska tietoon liittyy jokin tunnetila.

Esitys palautti mieleen Eläketurvakeskukseen Pentti Latva-Koiviston

puheenvuoron Liikearkistoyhdistyksen kirjanjulkistusseminaarissa 24.4.2018. Hänän kertoi, miten organisaatiossa vuonna 2005 järjestettiin ”asiakirjahallinnon vallankumous”. Pentti itse oli poseerannut tapahtumassa kasakan asussa. Suurin osa henkilöstöstä piti tempausta kutakuinkin naurettavana pelleilynä, mutta kuitenkin kaikki jälkikäteen muistivat sen. Muisti – niin yksilön

kuin organisaation – puolestaan on ikkuna syvempään ymmärrykseen, oppimiseen ja uuden tiedon luomiseen. Miksi edes uhrata kalliiden asiantuntijaseminaarien puheenvuoroissa aikaa, vaivaa ja rahaa sellaiseen, joka menee suoraan toisesta korvasta ulos? Kuten Pentti Latva-Koivisto huomautti, työ on jatkuvaa tasapainoilua asiainmisten ja vähemmän asiainmisten tarpeiden välillä.

Kelan digijohtajana vuoden verran toiminut Katri-Leena Launis kertoi asiantuntijatyön ja asiakaspalvelun muutoksesta. Esillä oli Kelan chatbot-kokeilu vuodelta 2017. Tuloksena oli kaikkiaan 12 000 keskustelua ja 25 000 kysymystä tai muuta syötettä. Asiakaskokemus jäi positiivisen puolelle, mutta botin kyvyt herättivät myös epäilyksiä omassa väessä. Olennaista muutoksessa on Launin mukaan saada henkilöstö mukaan riittävässä laajuudessa ja syventää organisaation osaamista analytiikasta ja datan hyödyntämisestä. Launis esitti lopuksi hyvän nyrkkisäännön, joka sopii myös nuorempien sukupolvien ammatinvalintaohjeeksi: ”Jos se on digitaalista, se on kopioitavissa; inhimillisuus, persoonallisuus ja ihmisen kohtaaminen ei.”

Tietojohtamisen teemapäivä tarjosi tälläkin kertaa monipuolisen ja ajantasaisen kattauksen digiajan organisaatioiden tätä päivää ja tulevaisuutta. Vain yksi ihmetytti: tutkijoiden vähäinen edustus yleisössä. Eiväthän yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen tutkijat ja kehittäjät sentään jätä tulevaisuuden tekemistä vain bisneksen harteille?